Wilczyński, P.L., 2020. *Rozwój sił zbrojnych ChRL w ujęciu geostrategicznym*, Przegląd Geopolityczny, 34, s. 52-79.

Piotr L. WILCZYŃSKI
Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

ROZWÓJ SIŁ ZBROJNYCH CHRL W UJĘCIU GEOSTRATEGICZNYM

Abstrakt:

Chiny od kilku lat są państwem posiadającym największy potencjał gospodarczy mierzony wielkością PKB. Rozbudowa siły militarnej nie idzie jednak tak szybko jak zmiany wskaźników finansowo-gospodarczych, ponieważ zależna jest od czasochłonnych procesów technologicznych i przemysłowych leżących u podstaw rozwoju uzbrojenia oraz procedur wdrożeniowych. Niniejszy artykuł ma za zadanie analizę procesów modernizacji i rozbudowy chińskiej armii. Głównym pytaniem badawczym opracowania jest, czy chińska armia jest w stanie stawić czoła armii USA i jej sojuszników w razie walki o hegemonię, do której predestynuje Chiny ich pozycja gospodarcza. Z punktu widzenia geostrategii istotna jest nie tylko ilościowa i jakościowa ocena możliwości chińskiej armii ale także jej rozmieszczenie. Opracowanie ma za zadanie uzupełnić wiedzę w tym zakresie poprzez prezentację szczegółowych danych również w postaci graficznej.

Słowa kluczowe: Chiny, hegemonia, geostrategia, Chińska Armia Ludowo-Wyzwoleńcza.

W prowadzonym obecnie dyskursie geopolitycznym rywalizacja chińsko-amerykańska traktowana jest jako proces, od którego zależą losy świata w nadchodzących dekadach (Heath, Thompson 2018; Mikheev, Lukonin 2019; Modebadze 2020; Zhao 2019). Szerszy kontekst tej rywalizacji jest opisany również w polskiej literaturze (Ciesielska-Klikowska, Marczuk-Karbownik 2017; Haliżak 2014; Skrzyp 2017; Stemplowski 2019), gdzie nacisk położony jest na ujęcia regionalne, przede wszystkim na spór dotyczący Morza Południowochińskiego (Bartosiak 2016; Łukaszuk 2011; Stach, Sacharczuk 2017; Zuziak 2018) oraz na rozwój miękkich środków realizacji polityki – tzw. *soft power* (Łoś 2017; Olechowski 2018; Wójtowicz 2018). W ostatnich latach rozwój potęgi wojskowej (czyli *hard power*) nie budził aż takiego zainteresowania, co działania z użyciem siły miękkiej. Lotnictwo chińskie modernizuje się w

szybkim tempie, wycofując stare maszyny pamiętające okres zimnej wojny i wprowadzając nowoczesne eskadry samolotów bojowych, mogących równać się parametrami z ich rosyjskimi i amerykańskimi odpowiednikami (Garafola, Heath 2017). Dzięki rozwojowi sił morskich Chiny zdobyły także dominującą pozycję na Morzu Południowochińskim, które jest nie tylko zasobne w złoża ropy naftowej, ale jest bramą, przez którą USA mogłyby stworzyć zagrożenie dla ChRL (Conolly 2017; Stach 2020). Jednocześnie wzrost potęgi militarnej Chin widać w rosnącej liczebności wojsk lądowych oraz stopniowej modernizacji arsenału nuklearnego (Engstrom 2018).

Rosną również nakłady Chin na zbrojenia, choć w tej chwili stanowią one zaledwie 1/6 tego, co wydają Stany Zjednoczone. Nawet gdyby połączyć budżety wojskowe całego Dalekiego Wschodu to nie dorównają one wydatkom amerykańskim (Wang, Lou 2019). Nakłady potęg regionalnych również rosną, co m.in. widać na przykładzie danych o flotach Japonii, Wietnamu, czy Australii. Japonia kupiła nowe okręty i modernizuje swoje starsze modele (klasa Izumo) do przenoszenia myśliwców F-35B. Wietnam i Australia zaś skupiają się na rozbudowie flot lekkich okrętów do walki na morzach przybrzeżnych. W regionie widać również znaczną modernizację w przemyśle zbrojeniowym, szczególnie w takich krajach jak Korea Północna, Indonezja, i Wietnam. Ważnym elementem w rozgrywkach regionalnych jest denuklearyzacja Korei Północnej. Moratorium na testy doprowadziło do rozmów Phenianu z Waszyngtonem oraz Seulem. Okresowo dochodzi do zaostrzenia konfliktu granicznego między dwoma mocarstwami nuklearnymi o największych liczebnie armiach: Chinami i Indią. Arunachal to terytorium pozostające od lat przedmiotem sporu, a działania Chin wskazują, że mocarstwo to nie poprzestanie na korzystaniu wyłącznie z miękkiej siły.

Czy zatem Chiny są w stanie stawić czoła ustępującemu hegemonowi, Stanom Zjednoczonym? Aby odpowiedzieć na tak postawione pytanie, należy dokładnie przeanalizować jakość, liczebność oraz rozmieszczenie sił chińskich. Pozwoli to ocenić ich zdolność do obrony, bowiem jako militarnie słabsze, w ewentualnej konfrontacji to USA i ich sojusznicy będą stroną agresywną. Na razie polityka Chin prowadzona jest więc środkami miękkimi, bo wywołanie konfrontacji ChRL nie opłaca się, co podkreślono w wcześniej cytowanej literaturze. Nie bez znaczenia dla tej analizy jest tło polityczno-militarne, dlatego wymaga ona przeglądu punktów zapalnych i konfliktów w regionie, które mogłyby przerodzić się w tzw. wojny zastępcze, jak miało to miejsce w czasach zimnowojennej rywalizacji USA-ZSRR. Chiny wykorzystują do tego ideologię maoizmu, wspierając lewicowe bojówki w państwach regionu. Istotne tu są regionalne porozumienia i sojusze ChRL, które udało się temu państwu wypracować by równoważyć a następnie szachować potencjalnych aliantów USA. Nie bez znaczenia jest też polityka wojskowa, która ma za zadanie zreformować Chińską Armię Ludowo-Wyzwoleńczą, aby, jak twierdzi prezydent

Xi Jinping, doprowadzić do sytuacji gdy będzie mogła wygrać każdą wojnę po 2035 roku, czyli stać się hegemonem (Wuthnow, Saunders 2017). Stanowi to treść drugiej części analizy. Następnie, dzięki uzyskanym danym, przeprowadzono badanie sytuacji w poszczególnych częściach chińskiej armii, oraz analizę jej rozmieszczenia i planów jej rozwoju. W dalszej części opracowania przedstawiono ogólną sytuację przemysłu zbrojeniowego i wprowadzonych w nim ostatnio innowacji. We wnioskach postarano się scalić wyniki przeprowadzonych analiz, by sformułować odpowiedź na postawione na wstępie pytanie badawcze. Podstawą faktograficzną przeprowadzonych analiz są dane publikowane przez SIPRI[1], UCDP[2], CSP[3] i ICG[4] oraz szczegółowa literatura fachowa.

Źródła napięć wewnętrznych w Chinach

Według oficjalnych danych, Chiny są państwem w 90% zamieszkanym przez Chińczyków (Han). Zatem mniejszości etniczne, gdyby chciały ogłosić separatyzm, nie miałyby szans bez pomocy z zewnątrz. To samo dotyczy mniejszości religijnych. Spośród wszystkich mniejszościowych narodów zamieszkujących terytorium Chin, w ostatnich latach miały miejsce protesty Ujgurów, krwawo stłumione w 2015 roku (Glen 2015; Hasmath 2019), oraz niedawne strajki zbrytanizowanych Chińczyków w Hongkongu zakończone w 2019 roku (Dynel, Poppi 2020; Zamęcki 2019). Te dwa ostatnie wydarzenia doprowadziły do zmian w dyslokacji wojsk chińskich i ich aktywizacji wewnątrz państwa. Ponadto w Chinach zamieszkują inne narody, które w przyszłości mogą chcieć wybić się na niepodległość, jednak ich przywództwo albo zdaje sobie sprawę z beznadziejności takich poczynań, albo jest silnie infiltrowane przez wewnętrzne służby bezpieczeństwa chińskiego rządu.

Oprócz Ujgurów i mieszkańców Hongkongu do takich narodów należą Tybetańczycy, którzy utracili niezależność w 1951 roku i od tej pory kilkakrotnie wzniecali powstania, ostatnio w 2008 roku (Topgyal 2011; Misra 2003; Kubiak 2008). Kolejnym narodem mniejszościowym, który może sprawiać kłopoty ChRL są Mongołowie, żyjący w regionie autonomicznym Mongolia Wewnętrzna (Bulag 2004). W Turkiestanie Wschodnim (Xinjiang) oprócz wspomnianych wyżej Ujgurów, żyją inne mniejszości mogące liczyć na wsparcie państw sąsiednich: Kazachowie (Shanatibieke 2016), Kirgizi (Parham 2014; Kokaisl 2012), Tadżycy (Saxer 2020; Singh 2011) oraz Kałmucy, którzy pamiętają własną państwowość, którą utracili na skutek chińskiego podboju (Chuluunbaatar

[1] Sztokholmski Instytut Badań nad Pokojem: https://www.sipri.org/research/conflict-peace-and-security/asia
[2] Uppsalski Program ds. Badań nad Konfliktami: https://ucdp.uu.se/
[3] Centrum ds. Systemowego Pokoju: http://systemicpeace.org/warlist/warlist.htm
[4] Międzynarodowa Grupa Kryzysowa: https://www.crisisgroup.org/asia/north-east-asia/china

2010). Najliczniejszą mniejszością narodowościową Chin są jednak zajmujący dużo mniejsze terytoria, gęściej jednak zaludnione, Czuangowie - naród spokrewniony z Tajami. Zajmuje on tereny w regionie autonomicznym Guangxi na południu kraju. Generalnie południe Chin jest dużo bardziej zdywersyfikowane etnicznie niż reszta państwa. W samych Chinach żyje ponad 250 narodów i grup etnicznych, z czego ponad 200 przypada na prowincje południowe. Wspomniani Czuangowie wywodzą się z wielu ludów należących do tajsko-kadajskiej rodziny językowej, które w przeszłości porzuciły swoją plemienną tożsamość, przyjmując narzuconą przez Chińczyków nazwę. Ich tożsamość, jak uważają niektórzy eksperci, była uformowana dopiero w ostatnim stuleciu. Czuangowie w swej historii nie brali udziału w żadnych powstaniach przeciwko Chińczykom, a wręcz przeciwnie, pomagali tłumić bunty mniejszych nacji, wspierając władze chińskie. Są więc narodem sformowanym w sposób sztuczny, jednak w ostatnich dekadach również wśród nich pojawiają się oznaki nacjonalizmu i poczucia wspólnoty (Kaup 2000). Drugim ważnym narodem południowej części Chin są Hmongowie i spokrewnieni z nimi Mieni, należący wraz z kilkoma pomniejszymi narodami i grupami etnicznymi do małej rodziny językowej Hmong-Mien. Zamieszkują oni głównie prowincję Guizhou i są dość rozproszeni oraz mocno wynarodowieni przez kilkaset lat zaborów. Oba narody posiadają znaczną diasporę w USA i na Tajwanie (Turner, Bonnin, Michaud 2015; Waters 1990). Na tych samych obszarach co powyżsi znaczny odsetek ludności zaliczany jest do Bouyei – narodu z rodziny tajsko-kadajskiej. Lud ten jest jeszcze na dość niskim poziomie rozwoju socjo-gospodarczego i tożsamości narodowej, jak wiele innych lokalnych plemion. W sąsiednim Junnanie oraz w zachodnim Syczuanie, głównym narodem mniejszościowym są Yi z grupy tybeto-birmańskiej (Harrel 1990; Haberer 2008). Mieli oni w przeszłości swoje państwo, jednak od wielu stuleci znajdują się pod władzą Chin, ulegając procesowi sinizacji. Skomplikowana sytuacja etniczna jest również na wyspie Hainan, gdzie głównym językiem używanym na wschodzie jest qiongwen należący do rodziny sino-tybetańskiej, a na zachodzie hlai z tajsko-kadajskiej (Brødsgaard 2008). Ogólnie sytuacja etniczna na wyspie zdaje się być mocno napięta i Chiny są zmuszone do utrzymywania mocnych sił porządkowych na wyspie. W północnej części Chin mamy do czynienia również ze znaczną mniejszością Koreańczyków zamieszkujących góry na pograniczu z Koreą Północną (Min 1992; Kang 2008). Ostatnią grupą narodowościową o bogatych tradycjach państwowych są Mandżurowie w północnych Chinach, lecz ich poczucie odrębności jest obecnie bardzo niskie, co wyklucza pojawienie się separatyzmu (Zhao 2017).

Oprócz mniejszości narodowych związanych z zupełnie obcymi grupami językowymi, sami Chińczycy zdają się nie być jednym narodem, lecz grupą narodów, tak jak Słowianie, czy Arabowie. Pamiętać należy, że zanim Chiny

zostały zjednoczone i język mandaryński stał się oficjalnym w całym państwie, istniało w Chinach wiele królestw i państw. Do dziś ich spadkobiercami są narody, których języki uważane są oficjalnie za dialekty lub gwary języka chińskiego (Gao 2012). Tożsamość tychże grup ze względu na strach przed represjami nie może być weryfikowana wewnątrz ChRL, ale w USA i Europie mieszkają dość duże diaspory tychże narodów – jakże licznych, ale rzadko znanych nawet wśród ekspertów zajmujących się Chinami. Spośród „dialektów", których używają Chińczycy, największe znaczenie ma yue, czyli tzw. język kantoński (Groves 2010). Używany jest on przez ludność prowincji Guangdong (m.in. Kanton i Shenzhen), ale także w Hongkongu i Makau. Kantończycy są główną nacją w amerykańskich China Towns – dzielnicach chińskich w największych aglomeracjach USA. W tej samej prowincji, w jej południowo-zachodniej części, większość stanowią użytkownicy języka min, zaś w zachodniej i północnej części - hakka, których liczebność spada w ostatnich dekadach (Chui, Lai 2008). Ludność Min dominuje również na Tajwanie oraz w prowincji Fujian. Dalej na północ w południowych częściach prowincji Hunan i Jiangxi żyją odpowiednio Chińczycy Xiang i Chińczycy Gan. Obie wspomniane grupy utraciły swą państwowość ponad 1000 lat temu, dlatego raczej mało prawdopodobne by zachowały tożsamość narodową, poza znacznymi różnicami w języku, wierzeniach i tradycjach. To samo dotyczy Chińczyków Wu, zamieszkujących prowincję Zhejiang, Szanghaj i południe prowincji Anhui (Swanson 1989). To z tego kraju wywodzi się słynny Sun Zi, autor „Sztuki Wojny" (Plebaniak 2020) napisanej w VI wieku p.n.e. Południową część prowincji Anhui zamieszkują również Chińczycy Huizhou, którzy również utracili dawno temu swoje państwo (Swanson 1989). Na północy zaś, w prowincji Shanxi, zamieszkują Chińczycy Jinyu. Jest to grupa, która również niegdyś posiadała odrębne państwo, o długiej historii walk zarówno z Mongołami, jak i Mandżurami (Mullaney 2011). Niestety temat ten nie jest jeszcze dobrze zbadany, a pisanie o tych grupach jako narodach, mających osobny język, kulturę i historię, jest w Chinach zabronione (Ji 2004).

Oprócz zagrożeń etnicznych, są w Chinach mniejszości religijne, głównie muzułmańskie, które zagrażają stabilności politycznej państwa i mogą być wykorzystywane w ramach tzw. proxy wars, czyli wojen zastępczych do osłabiania rządu chińskiego i jego potencjału. O ile temat mniejszości muzułmańskich jest dość dobrze przestudiowany (Cieciura 2014; Kołodziej 2016), to zagrożenia wynikające z dynamicznego wzrostu społeczności chrześcijańskich już nie, gdyż te doświadczają ogromnych prześladowań i muszą funkcjonować w ukryciu (Lan 2014; Fiedler 2010). Ponadto, inspirowane z Tajwanu tajne ugrupowania chcące obalenia komunistów, mogą w przyszłości zostać wybudzone ze stanu utajnienia, by przywrócić rządy republikańskie (Saunders 2005). Z kolei USA i inne mocarstwa zachodnie mogą próbować kreować organizacje demokratyczne i sponsorować ich działalność (Diamond

2005; Wang 2007; Pei 2012). Bogate mocarstwa muzułmańskie z kolei mogą finansować osiedlanie się, czyli hidżrę, muzułmanów z innych krajów, by zwiększać odsetek ludności bliskiej kulturowo tym mocarstwom (Masud 1990).

Zagrożenia zewnętrzne

Najczęściej dyskutowanym przedmiotem konfliktu z udziałem Chin są wyspy Morza Południowochińskiego, gdzie o wpływy rywalizują ponadto Tajwan, Wietnam, Malezja, Brunei i Filipiny (Śliwa 2010). Do konfliktu mieszają się też inne mocarstwa, jak USA, Japonia i Indonezja. Problem jest złożony, lecz wyjaśnia go interes tych państw, jakim jest dostęp do złóż węglowodorów na rozległym szelfie tego akwenu (Roszko 2015; Zbytek 2017). Obecnie Chiny dysponują najbardziej rozbudowanymi instalacjami na Wyspach Paracelskich i Wyspach Spratly'ego (ryc. 1 i 2). Chińska ekspansja została tam powstrzymana w ostatnich latach, jednak na dotychczas zajętych wyspach trwa rozbudowa infrastruktury służącej zwiększaniu stałej obecności wojskowej. Na Wyspach Spratly'ego różnorodne obiekty, jak radary, bunkry są częścią szeroko zakrojonej inwestycji. Porty na wyspach są na tyle duże, że mogą służyć jako baza zaopatrzeniowa okrętów pełnomorskich, a 3-kilometrowe pasy startowe są

Ryc. 1: Rozmieszczenie infrastruktury wojskowej ChRL na Wyspach Paracelskich

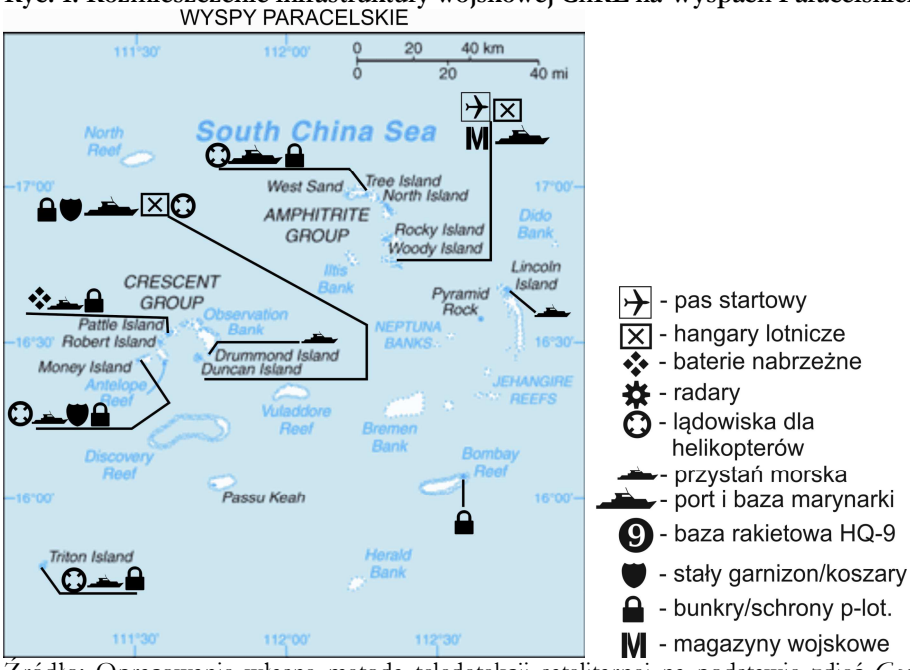

Źródło: Opracowanie własne metodą teledetekcji satelitarnej na podstawie zdjęć *Google Maps*, zweryfikowanych danymi *Military Balance* (2019). Podkład: Map of the Paracel Islands from the CIA World Factbook: https://cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pf.html

wystarczające nawet dla bombowców strategicznych, co pozwala zwiększyć ich potencjalny zasięg nawet po wybrzeża Australii (Okraska 2017). Rozbudowa umocnień bardzo zmieniła krajobraz. Przykładem może być baza na Subi, która z ledwo wystającej nad poziom morza piaszczystej łachy po kilku latach zamieniła się w bazę wojskową o wielokrotnie większej powierzchni (ryc. 3). Najważniejszym elementem jednak pozostaje stacjonowanie na Rafie Fiery Cross rakiet balistycznych dalekiego zasięgu Hong-Qi 9 (HQ-9).

Ryc. 2: Rozmieszczenie infrastruktury wojskowej ChRL na Wyspach Spratly'ego

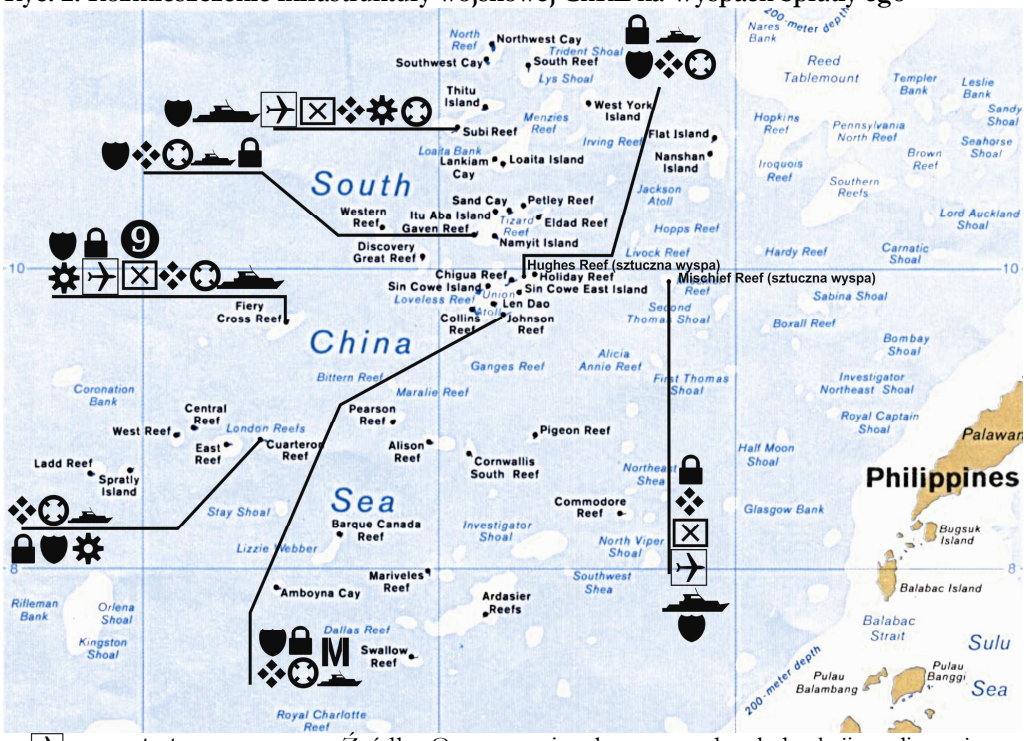

- pas startowy
- hangary lotnicze
- baterie nabrzeżne
- radary
- lądowiska dla helikopterów
- przystań morska
- port i baza marynarki
- baza rakietowa HQ-9
- stały garnizon/koszary
- bunkry/schrony p-lot.
- magazyny wojskowe

Źródło: Opracowanie własne metodą teledetekcji satelitarnej na podstawie zdjęć *Google Maps*, zweryfikowanych danymi *Military Balance* (2019). Podkład: Perry-Castañeda Library Map Collection, Univ. of Texas, Austin: https://legacy.lib.utexas.edu/maps/spratly_islands.html

Ryc. 3: Zdjęcie satelitarne Wyspy Subi w 2012 (lewe) i w 2018 (prawe)

Źródło: 2012: Time: https://time.com/4283217/china-lighthouse-subi-reef-south-china-sea/
2018: Bussiness Insider: https://www.businessinsider.com/china-400-buildings-subi-reef-south-china-sea-2018-5?IR=T

Poważne zagrożenie zewnętrzne dla ChRL wynika z nieuregulowanych relacji z Tajwanem. Podłożem tej trudnej sytuacji, trwającej już ponad 70 lat, jest rywalizacja obu państw o miano prawowitych Chin, czyli o to, kto stanowi legalne władze Państwa Środka. Od lat Chiny kontynentalne wobecTajwanu prowadzą politykę mającą na celu zjednoczenie go pod rządami Chińskiej Republiki Ludowej. Natomiast Tajwan propaguje pokojową politykę dialogu, unikając jednocześnie podejmowania decyzji politycznych w tej sprawie (Świętek 2017).

Kolejnym spornym terytorium, tym razem z Japonią, jest archipelag Wysp Senkaku. Pozornie bezwartościowe, bezludne i niewykorzystywane, zlokalizowane są na Morzu Wschodniochińskim między Tajwanem a japońskimi Wyspami Riukiu. Łączna powierzchnia wysp wynosi zaledwie 7 km^2. Wyspy te z uwagi na brak wody pitnej nie stanowią atrakcyjnego obszaru do osadnictwa. W rzeczywistości jednak ze względu na odkryte w ich okolicach bogate złoża ropy naftowej i gazu ziemnego mogą dla obu państw mieć znaczenie strategiczne. W literaturze podkreśla się również wartość Morza Wschodniochińskiego dla rozwoju rybołówstwa. Należy jednak podkreślić, że dla kształtowania się sporu argument ten nie ma większego znaczenia. Kluczowe są zasoby węglowodorów. ChRL w tym sporze bazuje na uznaniu historycznej przynależności wysp do Chin, gdyż powołuje się na fakt ich odkrycia już w 1372 roku przez chińskich żeglarzy. Stanowiły one punkt nawigacyjny na szlaku morskim prowadzącym na Okinawę, skąd Chiny odbierały trybut. Wyspy wchodziły w skład obszaru obrony morskiej Cesarstwa Chińskiego do XIX

wieku. Zostały przejęte przez Japonię w 1895 r. na mocy traktatu z Shimonoseki, kończącego rywalizację tych państw o wpływy na Półwyspie Koreańskim. ChRL utrzymuje również, że wyspy stanowią terytorium Tajwanu (traktowanego jako „zbuntowana prowincja" Chin). Stanowisko Republiki Chińskiej pod względem historycznym jest zbieżne z linią prezentowaną przez ChRL. Zasadnicza różnica polega jednak na wspomnianej kwestii prawnomiędzynarodowego uznania Republiki Chińskiej, ale Tajwan powołuje się również na argumenty geologiczne, twierdząc, że wyspy stanową naturalne przedłużenie jego terytorium. Stanowisko Japonii również opiera się na bogatej argumentacji. Twierdzi się, że rejon wysp został uznany jako *terra nullius* w latach 80. XIX wieku, co usprawiedliwiło ich zajęcie (Wangrat 2008; Bugajski 2016).

Źródłem zagrożenia z chińskiego punktu widzenia jest również instalacja w Korei Pd. amerykańskiego systemu THAAD (amerykański rakietowy system antybalistyczny stanowiący element ostatniej warstwy obrony amerykańskiego programu antyrakietowego), i ogólnie istnienie amerykańskich baz wojskowych na japońskich Wyspach Riukiu i w Korei Pd. Problemy dla relacji dwustronnej z Koreą Pd., jako bliskim sojusznikiem USA i Japonii, generuje również polityka Korei Pn. Bezradność Seulu wobec posunięć KRLD daje możliwość wtrącania się w spór państw trzecich, na przykład mocarstw europejskich, czego nie akceptuje ChRL, która widzi Półwysep Koreański we własnej strefie wpływów (Legiędź 2019; Pietrewicz 2018). Sama Korea Północna również pozostaje poza zasięgiem wpływów ChRL i stosunki z nią stały się dla Pekinu wyzwaniem. Spowodowane jest to wewnętrznymi sporami w najwyższych kręgach władz partii rządzącej, w kwestiach wspierania reżimu w Phenianie. Jego nieprzewidywalność stanowi problem dla wszystkich wielkich mocarstw (Pietrewicz 2016).

W latach 60-tych wspólna droga komunistycznych Chin i ZSRR uległa przerwaniu na skutek przejścia ChRL na maoizm. Zaowocowało to reaktywacją konfliktu granicznego, który przerodził się później w tzw. wojnę ussuryjską. Obecnie Chiny mają dość dobre relacje handlowe z Rosją, niemniej jednak napięcie istnieje, gdyż Rosja obawia się możliwości chińskiej kolonizacji na obszarze Zabajkala. Rodzi to oczywiście spore napięcie między obydwoma mocarstwami. Jeśli chodzi o sferę gospodarczą, z jednej strony państwa te współpracują, zarówno w handlu surowcami strategicznymi, jak i w ramach BRICS, a z drugiej rywalizują ze sobą, konkurując na rynkach Afryki i Europy Wschodniej. Militarnie, Rosja ma obecnie przewagę w siłach nuklearnych, zaś Chiny w konwencjonalnych. W interesie obu mocarstw jest zatem pozostawanie w stanie neutralności (Saskowski 2018). Warto tutaj zauważyć, że część państw, które niegdyś były w orbicie wpływów ZSRR i Rosji, dzięki polityce Nowego Jedwabnego Szlaku oraz wielkich nakładów inwestycyjnych Chin, zbliża się politycznie i gospodarczo do ChRL. Mowa tu o Mongolii, Kazachstanie, Kirgizji

i Tadżykistanie (Wiśniewski 2017). Zatem trudno się spodziewać w najbliższej przyszłości strategicznych zagrożeń dla Chin z tych kierunków.

Państwa Azji Południowej odgrywają ważną rolę w kształtowaniu bezpieczeństwa ChRL. Nie dość, że graniczą z Tybetem i mają przez to możliwość chronić tybetańskich dysydentów, to dysponują dużym potencjałem społeczno-ekonomicznym. Nie dotyczy to Nepalu i Bhutanu, gdzie Chiny utrzymują bojówki maoistowskie, przez co wpływają na politykę wewnętrzną tych państw. Afganistan i Pakistan są zaangażowane w wojny domowe, a Pakistan dodatkowo rywalizuje z Indią o Kaszmir. ChRL wykorzystuje to sprzymierzając się z Pakistanem przeciwko Indii. Jednocześnie Chiny toczą spór terytorialny z Indią o górskie obszary Aksai i Arunachal. Ostatnio konflikt o Arunachal nabrał na sile, co zmusiło Chiny do większego zaangażowania sił zbrojnych i zaowocowało serią potyczek na granicy. Dodatkowo ChRL wspiera siły maoistowskie w Indii, określane w literaturze jako naksalici (od miasta Naxalbari). Oznacza to, że India w przeciwieństwie do Pakistanu w potencjalnym konflikcie stanie po stronie USA (Adamczyk, Rutkowska 2019). Istotne też dla odstraszania przed otwartym konfliktem jest posiadanie przez wszystkie trzy strony broni nuklearnej (Jureńczyk 2018).

Jeśli chodzi o państwa Azji Południowo-Wschodniej, mimo panujących tam zbliżonych do komunizmu reżimów, nie mają one, oprócz Laosu, w pełni poprawnych stosunków z Chinami. Konflikt z Birmą dotyczy nie tylko przebiegu granicy, o które toczyła się kiedyś niewielka wojna. Jego źródłem są zbiegli do Birmy liczni dysydenci z prowincji Junnan, a z drugiej strony wspierane przez Chiny antyrządowe bojówki komunistyczne. W dziejach najnowszych Chiny miały też kilka wojen granicznych z Wietnamem, a wspomniany konflikt o wyspy na Morzu Południowochińskim nie jest jedyną przyczyną chłodnych stosunków z Hanoi (Niedziela 2017; Legiędź 2019; Cuong, Hoa 2018).

Podsumowując przegląd wewnętrznych i zewnętrznych zagrożeń dla bezpieczeństwa ChRL należy przede wszystkim zwrócić uwagę na ich wielość. Zdawać by się mogło, że przy tak wielu przeciwnikach przyszłość tego mocarstwa jest przesądzona, jednak należy pamiętać, że z drugiej strony, za Chinami i ich mocarstwowością stoi największa gospodarka narodowa oraz najliczniejsza armia. Kierunki zagrożeń przedstawiono na rycinie 4.

Ryc. 4. Kierunki zagrożeń zewnętrznych i miejsca zagrożeń wewnętrznych dla bezpieczeństwa i integralności ChRL

(!) - kierunki zagrożeń zewnętrznych - zagrożenia wewnętrzne

Źródło: opracowanie własne na podstawie cytowanej literatury. Źródło podkładu: Australijski Uniwersytet Państwowy: https://asiapacific.anu.edu.au/mapsonline/base-maps/china-base

Polityka reformy wojska

Proces rozbudowy chińskiej armii został przyspieszony w 2017 roku w efekcie przyjęcia planu jej modernizacji. Ambicją prezydenta Xi Jinpinga jest dorównanie pod względem siły militarnej armii amerykańskiej do 2035 roku, przy jednoczesnej centralizacji kontroli nad wojskiem w rękach prezydenckich. Już teraz, na początku reform, doprowadziło to do ożywienia konfliktów granicznych i prześladowań wspomnianych wcześniej grup (Wuthnow, Saunders 2017).

Wspomniana centralizacja polega na oddaniu władzy nad wojskiem przez rząd w ręce prezydenta, co zostało postanowione na kongresie KPCh w październiku 2017 roku. Ponadto „*Doktryna Xi Jinpinga o socjaliźmie z chińskimi cechami w nadchodzącej erze*" została wpisana do konstytucji partyjnej (Dargas-Draganik 2018). Umocniła ona władzę Xi, dając mu kompetencje podobne to tych, z których korzystali w przeszłości Mao i Deng. Ponadto na XIII Kongresie

Ludowo-Narodowym w marcu 2018 roku zlikwidowano ograniczenie dla liczby kadencji prezydenckich, co pozwala Xi na dożywotnie rządy. Zatarło się rozróżnienie między partią a rządem, które w okresie rządów Denga było bardzo wyraźne. W armii chińskiej zmniejszono rolę Centralnej Komisji Wojskowej, przekazując większość jej uprawnień prezydentowi. Od 2018 roku zmieniono również misję armii – od tej pory armia miała służyć partii, a nie żadnemu innemu organowi w ramach struktury politycznej Chin. Dodatkowo w armii przeprowadzono ostrą kampanię antykorupcyjną, której podległo ponad 13000 wyższych rangą oficerów i generałów (Jakóbowski 2017). Czystki wśród wojskowych zaskarbiły Xi szacunek, ale także oskarżenia o wykorzystanie kampanii antykorupcyjnej dla usunięcia potencjalnych oponentów politycznych, którzy inspirowali sprzeciwy wobec polityki centralizacji. Wykorzystywali oni niezadowolenie w strukturach armii i wśród weteranów i emerytów wojskowych, jakie istniało z powodu niedoinwestowania armii w poprzednich latach. Już od 2016 roku sporadycznie organizowali oni protesty przed Ministerstwem Obrony w Pekinie, które ukazały, że lojalność armii nie jest nieograniczona. Efektem było stworzenie przez partię Ministerstwa Spraw Weteranów w marcu 2018 roku, które miało uporać się z problemem.

Zwiększenie kontroli nad armią przez Xi, pozwoliło mu kontynuować procesy modernizacyjne zainicjowane w 2015 roku. Między innymi wprowadzono bezzałogowe statki powietrzne i zwiększono możliwości walki w cyberprzestrzeni i kosmosie (Mastro 2019). Ponadto Chiny zwiększają swoją obecność wzdłuż morskich szlaków handlowych. Powstały bazy wojskowo-portowe w Pakistanie i Dżibuti. Chiny nawiązały także współpracę z rządem Afganistanu, gdzie założyły bazę szkoleniową dla wojsk obu państw do ćwiczenia taktyki antypartyzanckiej i antyterrorystycznej. Oprócz tego zwiększa się obecność na wspomnianych wcześniej akwenach mórz Południowo- i Wschodniochińskiego, co szczególnie zagraża Japonii, Tajwanowi i Wietnamowi oraz pobudza te kraje do zwiększenia potencjału wojskowego.

Reasumując, reformy wojskowe w Chinach skupione są na modernizowaniu wojsk i ich szkoleniu zarówno w kraju, jak i zagranicą. Reformy wewnętrzne i polityka antykorupcyjna pomaga eliminować niepożądane zjawiska w armii i zwiększać centralizację oraz kontrolę w armii. Jednocześnie protesty weteranów stawiają pod znakiem zapytania pełną lojalność wojska wobec partii.

Modernizacja wojsk

Od 2015 roku, w odpowiedzi na istniejące zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne, realizowano w Chinach proces reorganizacji i dyslokacji jednostek wojskowych. Obecnie reforma wojsk lądowych skupiona jest na tworzeniu i szkoleniu nowych jednostek. Sformowano m.in. lekkie mieszane brygady piechoty, wyposażone w nowe chińskie pojazdy 4x4 wraz z jednostkami artylerii.

Powołano też kilka nowych brygad powietrzno-desantowych. Cięższe jednostki mają w armii niższy status i korzystają nadal ze sprzętu z lat 90-tych, jak czołgi ZTZ-99. Ich modernizacja ograniczona była do wymiany sprzętu dla wojsk wsparcia i dowodzenia. Wprowadzono nowy sprzęt również w artylerii, wojskach inżynieryjnych i dodano nowe systemy obrony przeciwlotniczej (Military Balance 2019).

Siły rakietowe to kolejna gałąź Armii Ludowo-Wyzwoleńczej Chin. Pozostaje ona zorganizowana w serię baz w randze korpusów, których jest 9. Sześć z nich mieści w pełni operacyjne brygady rakietowe, a trzy pozostałe służą jako bazy dla głowic jądrowych, konwencjonalnych i poligony treningowe oraz bazy transportowe. Nowe brygady wchodzące w skład tych baz wciąż powstają, a towarzyszy temu także relokacja i wprowadzanie nowych rodzajów uzbrojenia, głównie średniego zasięgu (DF-21D i DF-26), co powoduje zwiększenie możliwości antyokrętowych, bo nowe jednostki powstają głównie w bazach na wybrzeżu (Dalian i Morze Południowochińskie). W międzyczasie powołano także dwie nowe brygady operujące międzykontynentalnymi rakietami balistycznymi, mającymi za zadanie przenosić ładunki nuklearne. Wyposażone są one we wciąż eksperymentalne DF-31A i DF-41S. Oznacza to poważne wzmocnienie sił strategicznych. Niestety dokładniejsze dane nie są dostępne (Military Balance 2019).

Marynarka wojenna i Chińska Straż Przybrzeżna podlegają intensywnej modernizacji. Największe siły skupione są na Morzu Południowochińskim. Ostatnio do floty dołączył lotniskowiec *Liaoning*, największy okręt chińskiej floty (rok 2018). Dotychczas marynarka chińska była skupiona na wodach przybrzeżnych, ale wraz z budową nowych okrętów, jej potencjał walki na pełnym morzu zdecydowanie się zwiększył. Dodatkowo drugi lotniskowiec tej samej klasy rozpoczął pierwsze testy na morzu i obecnie jego załoga przechodzi szkolenia. Doniesienia prasowe z Chin wskazują, że w budowie jest już trzeci, jeszcze większy lotniskowiec. Praca chińskich stoczni wojennych jest skupiona w szczególności na budowie wielkich pełnomorskich okrętów, co wydaje się być odpowiedzią na zagrożenie ze strony USA. Oprócz lotniskowców, Chiny budują nowe krążowniki klasy Type-055, około cztery na rok. Budowa pełnomorskich okrętów zwiększyła wielokrotnie w ciągu ostatnich dwóch dekad możliwości działań w skali globalnej. W klasie niszczycieli Chiny budują Type-052D, co wzmacnia możliwości zwalczania okrętów podwodnych i ochrony konwojów handlowych. Niemniej jednak marynarka ma nadal swoje słabe strony. Zwalczanie okrętów podwodnych i możliwości wodno-desantowe pozostawiają wiele do życzenia w porównaniu nawet z Koreą Południową. Stocznie wojenne Chin nie przestały budować także lżejszych okrętów, takich jak fregaty Type-054A i korwety Type-056A. Stocznia w Szanghaju podjęła się także budowy całkiem nowych okrętów desantowo-transportowych Type-071 i Type-075. Chiny modernizują również swoją piechotę morską. Kilka lat temu ten rodzaj

wojsk miał zaledwie 10000 personelu, zaś obecnie szacuje się, że jest to trzykrotnie więcej i ma znacznie poszerzone możliwości wykonywania rozmaitych misji. Wprowadzono w siłach podwodnych nową klasę okrętów z możliwościami przenoszenia ładunków jądrowych Type-094 Jin, co oznacza skuteczne odstraszanie przed użyciem broni jądrowej przez inne mocarstwa wobec Chin. Modernizacja sił podwodnych objęła również okręty konwencjonalne, gdzie starsze modele wymieniane są na nowe klasy Type-039B Yuan II. Reforma objęła także straż przybrzeżną i rzeczną, gdy w czerwcu 2019 roku kontrolę nad tą formacją przejęła Żandarmeria Ludowa. Możliwy wpływ tej decyzji na zdolności bojowe tej formacji jednak pozostaje niejasny, poza zmianą w łańcuchu dowodzenia. Modernizacja sił morskich oznacza dla Chin konsolidację kontroli i rozbudowę infrastruktury oraz wprowadzenie nowych rodzajów uzbrojenia na spornych wyspach Morza Południowochińskiego, co było założonym celem zmian. Rozwój potencjału na spornym akwenie doprowadził USA do decyzji o wykluczeniu Marynarki Wojennej Armii Ludowo-Wyzwoleńczej z międzynarodowych ćwiczeń wojskowych *Rim of the Pacific* w 2018 roku. Później doszło do wielu incydentów między okrętami obu mocarstw. Wskazuje to, że równowaga w potędze morskiej w regionie jest przez ChRL mocno kwestionowana (Military Balance 2019).

W wyniku prowadzonych reform znacznie zwiększyło się znaczenie sił powietrznych ChRL. W 2004 roku otrzymały one po raz pierwszy strategię, obejmującą również działania w kosmosie. Miało to także wpływ na siły powietrzne marynarki. Główną zmianą było wprowadzenie nowych trenażerów i sposobów szkolenia pilotów i załóg naziemnych. Ze ściśle wyreżyserowanych ćwiczeń Chińczycy przeszli na metody, gdzie różne strony ćwiczeń nie znają swoich celów i zadań i mogą ze sobą rywalizować podejmując autonomiczne decyzje wpływające na przebieg testów i ćwiczeń, jak to jest praktykowane w państwach zachodnich. Szkoli się także na nowoczesnym sprzęcie obsługującym rozmaite systemy działające w szerokich spektrach symulacji środowiska elektromagnetycznego. Siły powietrzne rozwijają się także pod względem poszerzania wachlarza możliwych do podejmowania misji. Szczególnie kładzie się nacisk na działania na morzu. Od 2015 roku powtarzane są ćwiczenia polegające na wylatywaniu głęboko w Pacyfik, czy też okrążaniu Tajwanu. Dzięki modernizacji procedur zwiększyły się także możliwości interakcji i współdziałania lotnictwa z innymi rodzajami wojsk. Należy również pamiętać, że wraz z wprowadzeniem lotniskowców znacznie się zwiększyły możliwości lotnictwa morskiego. Podsumowując, trendy w lotnictwie są takie, by wprowadzać nowsze samoloty, mieć lepiej wyszkolonych pilotów oraz załogi naziemne, a także zwiększać interoperacyjność z pozostałymi jednostkami. Zmiany te są jednak kwestionowane przez część starszych oficerów, wciąż wiele do życzenia pozostawia koordynacja działań między różnymi rodzajami sił zbrojnych na ćwiczeniach. Jest to spowodowane rywalizacją między starszymi

oficerami i generałami o wpływy w partii. Zmiany w dowództwach przebiegają zbyt wolno, by doprowadzić do rozwiązania tych problemów. Uwidacznia się także rywalizacja między siłami powietrznymi a lotnictwem morskim, przez co niechętnie one współpracują. Wprowadzanie nowego sprzętu również jest opóźnione względem wcześniej zakładanego planu. Głównym myśliwcem, który ma być wprowadzany, pozostaje Chengdu J-20. Będzie to pierwszy myśliwiec chiński o obniżonej rozpoznawalności elektronicznej i radarowej, ale pierwsze egzemplarze mają wejść do służby dopiero w roku 2020. Opóźnienie dotyczy także wprowadzenia na wyposażenie rosyjskich Su-35. Miały one wejść do służby w 2018 roku, lecz dostawy rozpoczęto dopiero w 2020. Nie jest zatem pewne, czy Chiny kupią kolejne myśliwce od Rosji. Opóźniona jest też realizacja programu modernizacji bombowców średniego zasięgu H-20, dlatego zakłady kontynuują budowę zmodernizowanych wersji starszych bombowców H-6. H-20 są kluczowym elementem strategii modernizacyjnej sił powietrznych, bowiem ich przeznaczeniem miało być między innymi przenoszenie ładunków atomowych. Kładzie się również nacisk na możliwości działań daleko poza granicami Chin z baz położonych w kraju. Ma temu służyć przekształcenie baz z organizacji pułkowej na brygadową. Rozwija się za to produkcja ciężkich samolotów transportowych Y-20. Mają stać się one bazą do produkcji również samolotów-cystern, co pozwoli na znaczne wydłużenie zasięgu działania lotnictwa. Wprowadza się także zmodernizowane samoloty do wsparcia operacji naziemnych (JH-7), czy samoloty eskortowe (J-16). Arsenał sił powietrznych wzmocniony został poprzez wprowadzenie dronów, których zadania w strategii modernizacyjnej mają skupiać się na rozpoznaniu i walce elektronicznej (Military Balance 2019).

Rozmieszczenie wojsk i podsumowanie analizy

Rozmieszczenie jednostek przedstawiono graficznie ukazując pięć nowo utworzonych w 2016 roku Dowództw Teatrów, czyli okręgów wojskowych (ryc. 5-9). Zastąpiły one wcześniej istniejących siedem okręgów wojskowych. Zastosowano na nich symbolikę NATO (ryc. 10).[5]

Rozmieszczenie wojsk chińskich wykazuje znaczne nierównomierności. Duże skupiska, co prawidłowe, ochraniają Pekin i inne wielkie miasta – ośrodki gospodarcze, których zniszczenie niosłoby katastrofalne skutki dla państwa. W każdym z okręgów widoczne jest rozmieszczenie od jednej do trzech korpusów armii oraz dużo jednostek rakietowych oraz lotnictwa, co wynika z kierunków dokonanych reform, a także jest efektem oparcia siły armii na samodzielnych brygadach mieszanych – pancerno-zmechanizowanych. Jedynie w okręgu zachodnim występują jeszcze dawne jednostki piechoty zmotoryzowanej.

[5] NATO Joint Military Symbology: https://www.awl.edu.pl/images/en/APP_6_C.pdf (dostęp 24.09.2020)

Ryc. 5: Rozmieszczenie jednostek w Dowództwie Teatru Zachodniego

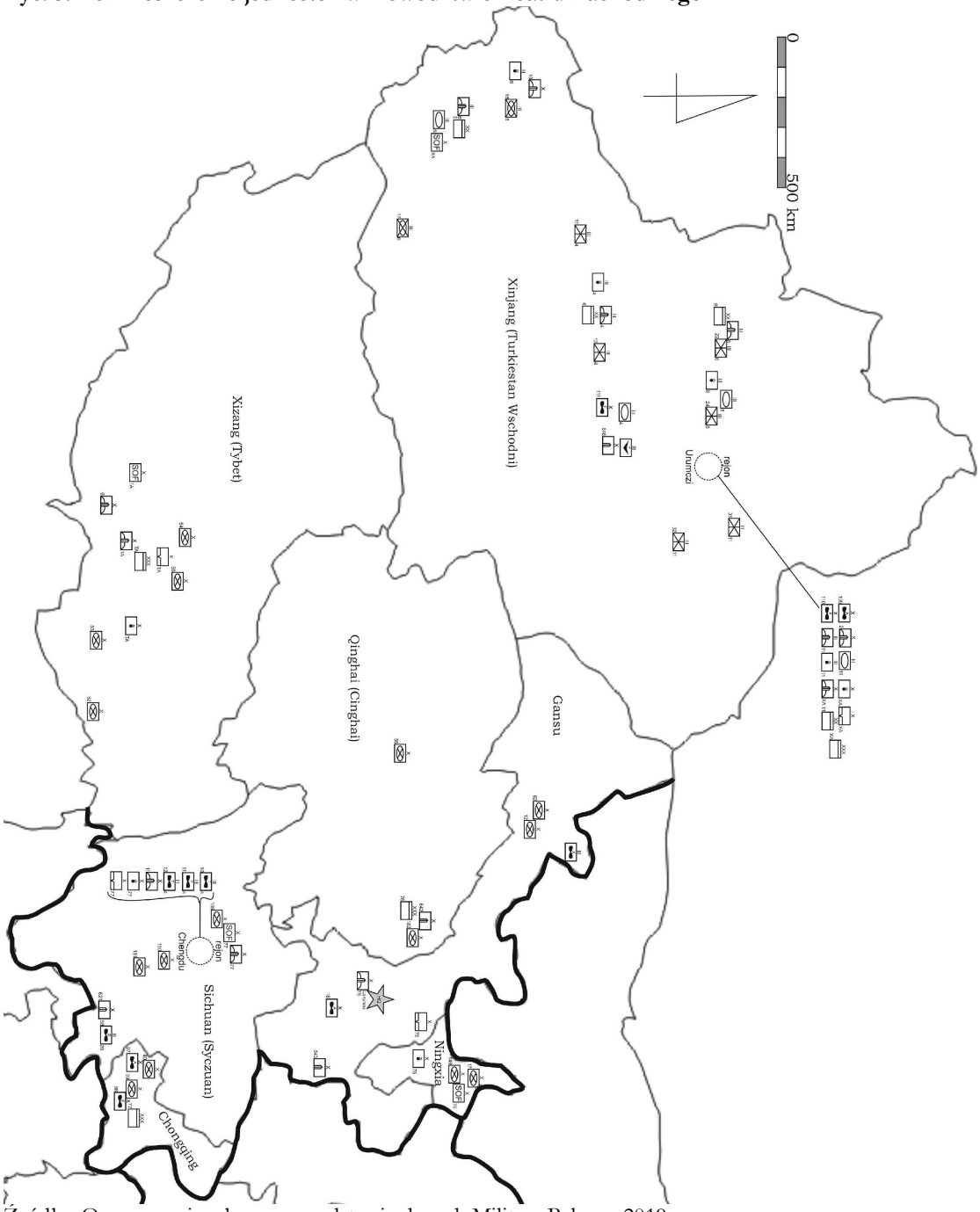

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Military Balance 2019.

Ryc. 6: Rozmieszczenie jednostek w Dowództwie Teatru Północnego

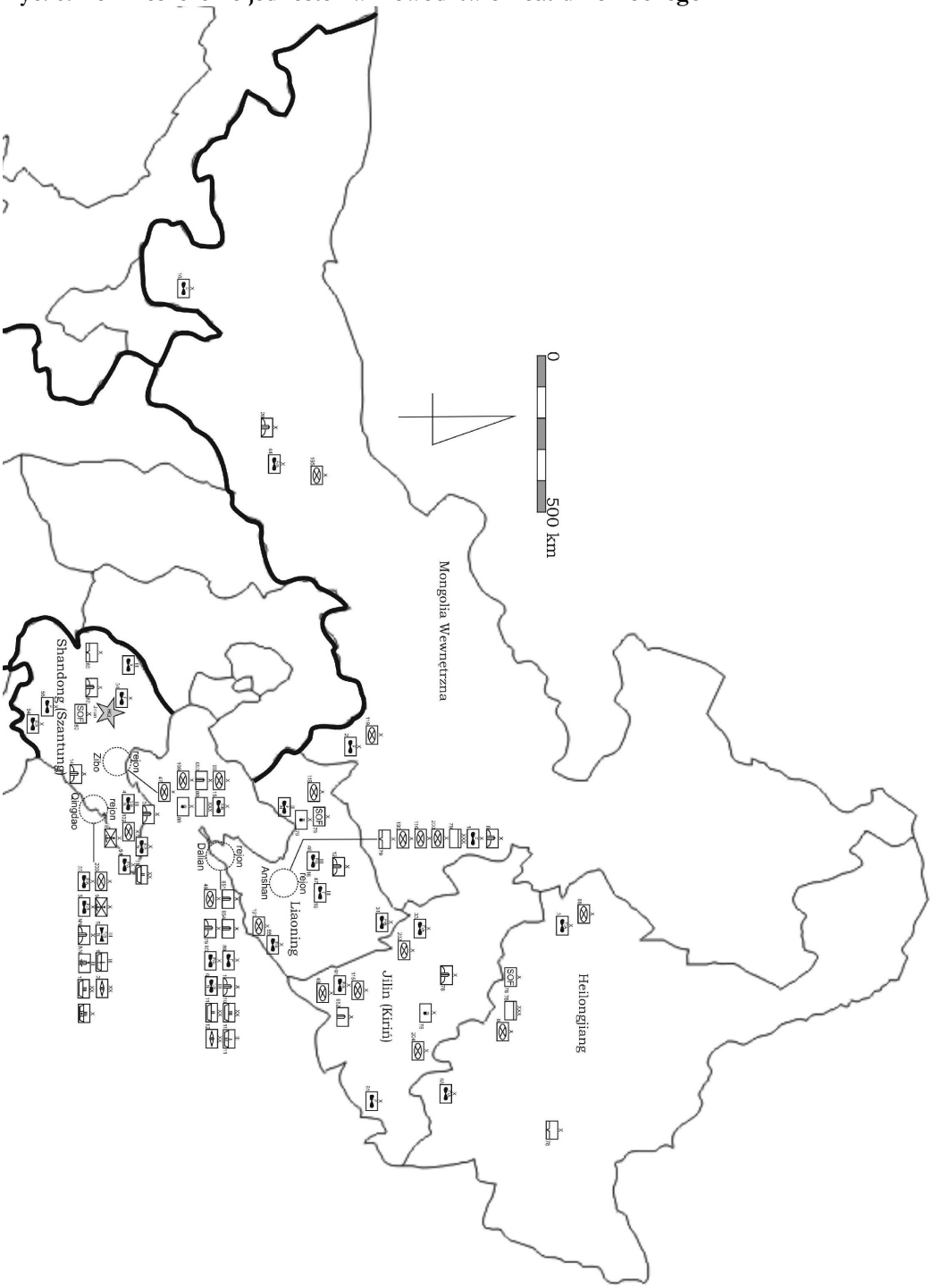

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Military Balance 2019.

Ryc. 7: Rozmieszczenie jednostek w Dowództwie Teatru Centralnego

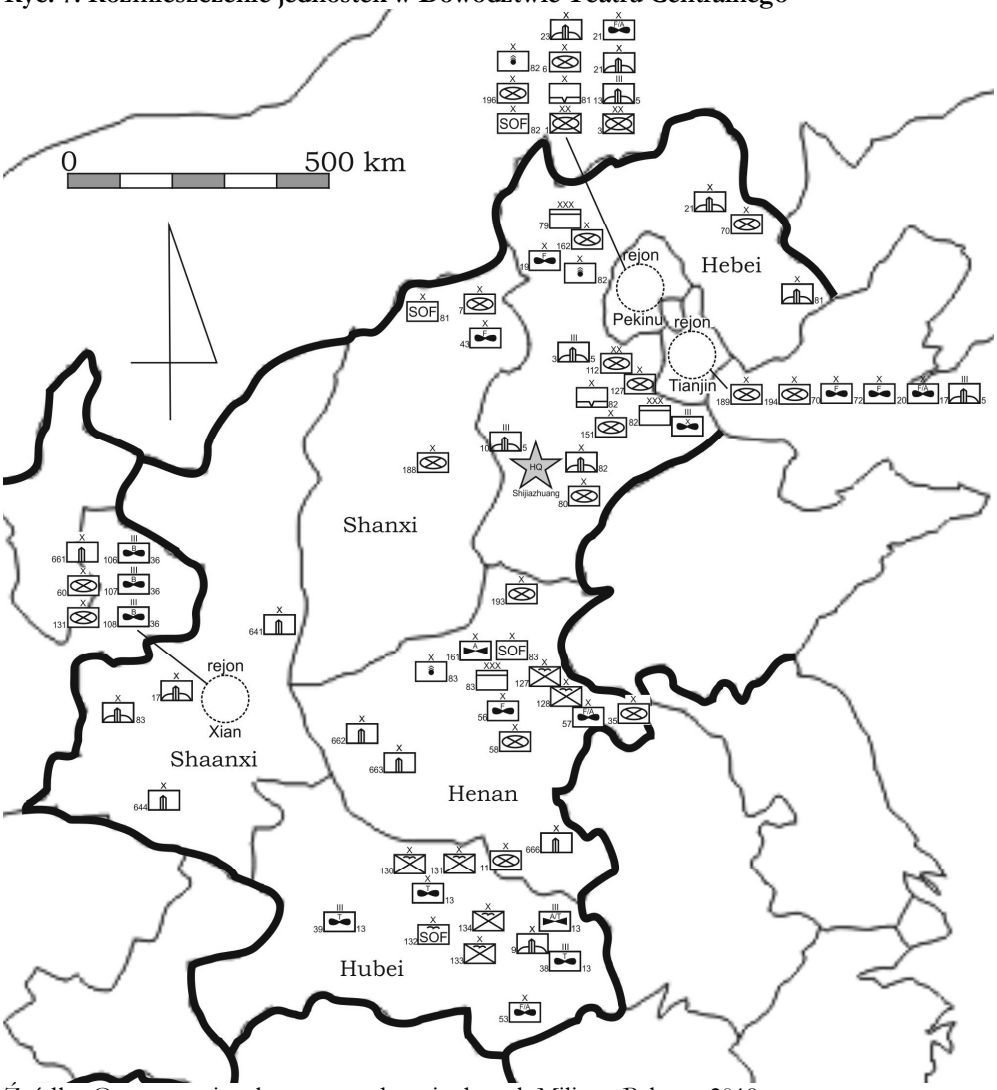

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Military Balance 2019.

Ryc. 8: Rozmieszczenie jednostek w Dowództwie Teatru Wschodniego

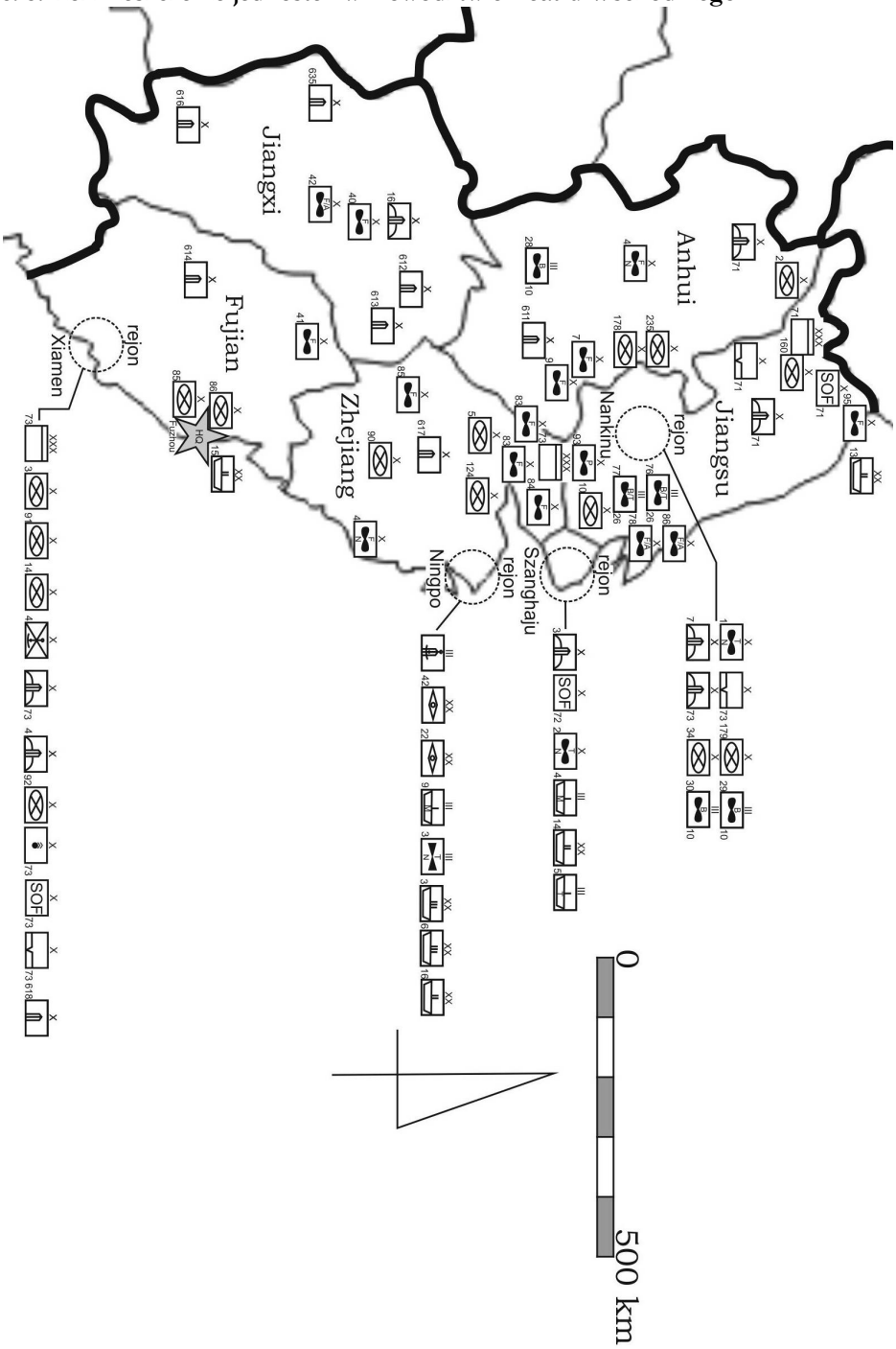

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Military Balance 2019.

Ryc. 9: Rozmieszczenie jednostek w Dowództwie Teatru Południowego

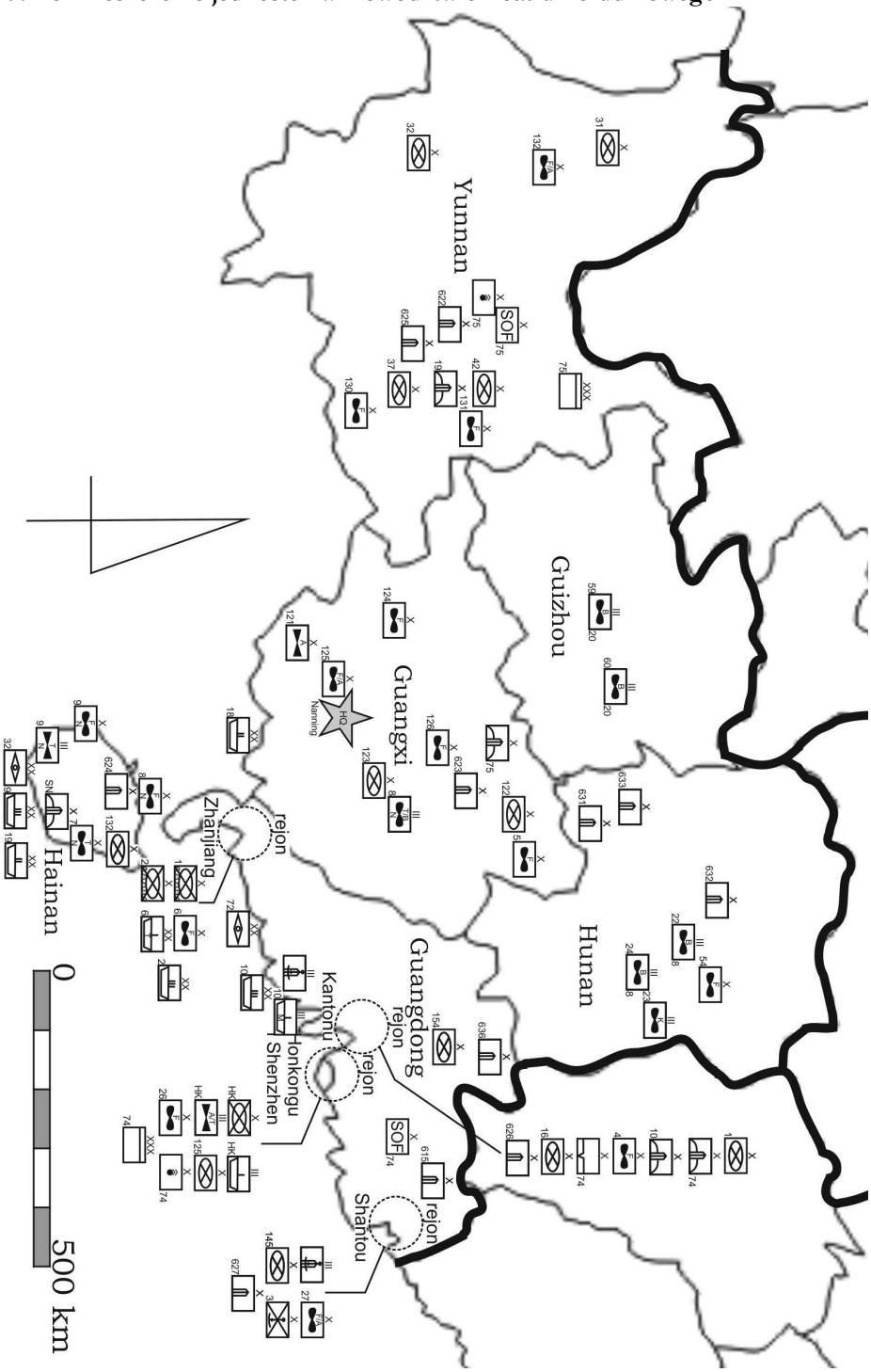

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Military Balance 2019.

Ryc. 10: Legenda do ryc. 5-9.

OBJAŚNIENIE SYMBOLI:

Oznaczenie szczebla jednostki:

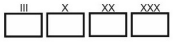

- pułk, brygada, dywizja, armia (dowództwo) i ich odpowiedniki w siłach powietrznych i marynarce

Oznaczenie numeru jednostki: po lewej od ikony numer porządkowy jednostki, po prawej przynależność do jednostki wyższego szczebla.

Rodzaje jednostek:

Źródło: oprac. własne na podstawie: NATO Joint Military Symbology: https://www.awl.edu.pl/images/en/APP_6_C.pdf (dostęp 24.09.2020).

Przedstawione mapy wskazują na przeznaczenie poszczególnych dowództw wojskowych. Dowództwo Teatru Zachodniego nastawione jest przede wszystkim na zwalczanie zagrożeń zewnętrznych i odparcie ewentualnej inwazji indyjskiej. Przeważają tu jednostki z lżejszym sprzętem, bardziej mobilne, jednak dziwi fakt braku jednostek wysokogórskich na szczeblu pułku lub brygady. Okręg północny nastawiony jest głównie przeciw Korei Północnej, a rosyjska granica zdaje się być słabo obstawiona. Silna obecność wojsk na Półwyspie Szantuńskim wskazuje jednak, że Chińczycy bardzo obawiają się zagrożeń nadchodzących od Morza Żółtego, którędy zapewne najłatwiejszy dostęp do stolicy mogliby mieć Amerykanie. Teatr Centralny przytłacza znaczną obecnością dywizji na obszarze Pekinu i okolic. W okręgu znajdują się także mobilne rezerwy w postaci wojsk powietrzno-desantowych, a także bombowe eskadry lotnictwa oraz wojska rakietowe o przeznaczeniu strategiczno-nuklearnym. Okręg centralny odpowiedzialny jest także, według różnych źródeł, za szkolenie nowych jednostek. We Wschodnim Dowództwie Teatru nacisk położony jest na szachowanie Tajwanu. Znaczna obecność marynarki wskazuje, że okręg ten ma za zadanie obronę wybrzeży przed Japonią i USA. Dowództwo Teatru Południowego zaś podobnie jak jego wschodni odpowiednik, posiadając spore zasoby marynarki, odpowiada za realizację roszczeń na Morzu Południowochińskim oraz walkę w przypadku konfliktu z państwami Azji Południowo-Wschodniej. Zagrożenia wewnętrzne, mimo że liczne na tym obszarze, zdają się nie być w pełni skordonowane przez odpowiednie

rozmieszczenie wojsk, za wyjątkiem Hongkongu. Dowództwo to nastawione jest bardziej na ekspansję, niż obronę.

Podsumowując, według danych Military Balance (2019), armia ChRL posiada pięć dowództw odpowiadających okręgom wojskowym oraz pięć gałęzi wojsk. Wojska lądowe, czyli Armia Ludowo-Wyzwoleńcza, to najpotężniejsza gałąź wojsk. Ma ona około 975000 aktywnych żołnierzy, do tego 6850 czołgów i 9250 pojazdów piechoty, 3350 dział i haubic, 1550 wieloprowadnicowych wyrzutni rakietowych i około 1000 śmigłowców. Odpowiada przede wszystkim za obronę terytorium z silnym naciskiem na zdolności inwazji na Tajwan. Zorganizowana jest w grupy armii, których tronem są samodzielne brygady mieszane pancerno-zmechanizowane. Podstawowym sprzętem są wprowadzane czołgi ZTZ-99 i wozy ZBD-04 i ZBL-08, jednak modernizacja nie ma tu aż tak dużego priorytetu jak w lotnictwie i marynarce, dlatego znaczna część jednostek wciąż polega na starszym sprzęcie.

Marynarka Armii Ludowo-Wyzwoleńczej posiada personel rzędu 250000 żołnierzy oraz wiele jednostek pływających, w tym lotniskowiec (oraz drugi na ukończeniu), 27 niszczycieli, 59 fregat. Również siły podwodne są znaczne i składają się z 4 okrętów strategicznych przenoszących ładunki nuklearne, 6 podwodnych okrętów o napędzie atomowym oraz 48 o napędzie konwencjonalnym. Lotnictwo marynarki ma na stanie 31 bombowców, 160 myśliwców i samolotów szturmowo-myśliwskich oraz 28 śmigłowców o przeznaczeniu bojowym, głównie do zwalczania okrętów podwodnych. Do końca lat 70-tych marynarka skupiona była głównie na obronie mórz przybrzeżnych, jako wyraz ówczesnej strategii skupionej na wojskach lądowych. W latach 80-tych, wraz ze wzrostem chińskich wpływów gospodarczych na świecie, marynarka otrzymała rolę ochrony mórz w zasięgu pierwszego łańcucha wysp (od Korei, po Riukiu, Tajwan i Wyspy Paracelskie). Dopiero na początku XXI wieku rozpoczęto program budowy okrętów, który odpowiadał nowej strategii dalszej ekspansji morskiej projekcji siły. Jeszcze większą ambicję wyrażono w Białych Artykułach Priorytetów Armii Ludowo-Wyzwoleńczej, gdzie zawarty jest plan rozbudowy marynarki o zasięgu globalnym. Idą za tym plany modernizacji i rozbudowy okrętów. Zwiększa się z roku na rok liczba okrętów w służbie, oraz ich możliwości wraz z wprowadzaniem niszczycieli Type-052D i fregat Type-054A. Inwestycje w niektóre obszary pozostawiły jednak pewne słabości. Mało jest okrętów desantowych oraz słaba jest technologia zwalczania okrętów podwodnych. Niemniej jednak modernizacja i rozbudowa floty prowadzona jest na wielką skalę.

Siły powietrzne posiadają priorytetowe znaczenie w strategii chińskiej, przez co posiadają znaczny personel ok. 395000 żołnierzy. Najliczniejszym rodzajem samolotów są myśliwce: 759 szt. oraz samoloty szturmowo-myśliwskie: 702. Chiny posiadają znaczną liczbę bombowców: 172 i samolotów transportowych: 335 oraz cystern: 13. Braki zaś występują w śmigłowcach,

których lotnictwo posiada jedynie 53 oraz systemy bezzałogowe (ok. 20). Ważną częścią sił powietrznych są także samodzielne brygady przeciwlotniczej artylerii rakietowej, rozmieszczone w całym kraju. To zadanie bowiem, było pierwszym stawianym przed tym rodzajem sił zbrojnych na początku ich powstania. Intensywna modernizacja w czasie ostatnich dwóch dekad doprowadziła do całkowitego wycofania samolotów produkcji sowieckiej z lat 80-tych. Niemniej jednak Chiny wciąż zaopatrują się u Rosjan w nowy sprzęt, jak myśliwce Su-27, a później Su-35. Rozwijają się także fabryki rodzime, produkujące coraz lepsze samoloty, jak myśliwce J-10, J-20 i bombowce H-6. Widać tu znaczny postęp w awionice i systemach uzbrojenia, jednak samoloty chińskiej produkcji mają wciąż przestarzałe systemy napędowe.

Znaczną rolę w chińskich wojskach odgrywają Siły Rakietowe AL-W. Rozmieszczone są dość równomiernie na terytorium Chin. Jednostki krótkiego zasięgu dominują u wybrzeży, zaś dalekiego – w głębi kraju. Wojska rakietowe posiadają personel liczący około 120000 żołnierzy. 70 wyrzutni rakietowych jest o przeznaczeniu międzykontynentalnym, przenoszącym głowice jądrowe. 110 wyrzutni to konwencjonalne o międzykontynentalnym lub średnim zasięgu. Najwięcej jest konwencjonalnych wyrzutni krótkiego zasięgu – ok. 270. Ten rodzaj wojsk kontroluje większość arsenału nuklearnego kraju, a także znaczne zasoby konwencjonalnych rakiet. Obecnie powstaje kilka nowych brygad tego typu.

Kolejną gałęzią wojsk są jednostki strategicznego wsparcia, liczące około 145000 żołnierzy. Są one zintegrowane z siłami pozostałych czterech gałęzi, by optymalnie je wspierać. Mało jest wiadomo o strukturze wewnętrznej tych sił, ale przede wszystkim są one odpowiedzialne za walkę w cyberprzestrzeni, walkę elektroniczną oraz operacje wojskowe w kosmosie oraz wywiad militarny i gospodarczy.

Poza armią istnieją jeszcze dwie formacje zbrojne w Chinach: Chińska Straż Przybrzeżna, posiadająca uzbrojone okręty patrolowe i wiele łodzi do ochrony granicy morskiej, oraz Ludowa Żandarmeria, której personel może sięgać nawet 660000 żołnierzy.

Odpowiadając jednak na postawione we wstępie pytanie, bez zaawansowanych obliczeń, trudno określić czy armia chińska jest w stanie powstrzymać wojska amerykańskie, w obliczu potencjalnej wojny. Biorąc pod uwagę tylko wojnę konwencjonalną widać olbrzymi potencjał i przygotowanie do walki na własnym terytorium wojsk chińskich. Rozmieszczenie wojsk jest odpowiednie do obrony stolicy, jednak nastawione też na działania agresywne wobec mniejszych sąsiadów. Wszystko to wskazuje, że ani Amerykanom, ani Chińczykom, wojna nie jest teraz na rękę, a oba mocarstwa raczej przyjęłyby strategię defensywną, wyczekując na błąd przeciwnika. Strategia ta jednak z czasem działałaby na niekorzyść USA, gdyż skala rozbudowy armii chińskiej jest

znacznie większa i możliwości projekcji siły przez ChRL będą rosły znacznie szybciej od amerykańskich.

Literatura

Adamczyk, M., Rutkowska, P., 2019. *Krytyczna analiza postzimnowojennych relacji chińsko-indyjskich w perspektywie realizmu strukturalnego*. Studia Orientalne, 2(16), s. 7-28.

Bartosiak, J., 2016. *Pacyfik i Eurazja: o wojnie*, CSPA, Warszawa.

Brødsgaard, K.E., 2008. *Hainan-State, Society, and Business in a Chinese Province*. Routledge (China Policy Series, 4), Abingdon. (http://preview.keyanmi.com:28080/522000/941708d5f8ae41b498dbf984a3da8e8e.pdf)

Bugajski, D.R., 2016. *Chińsko-japońskie spory morskie*. Gdańskie Studia Azji Wschodniej, 10, 66-75.

Bulag, U.E., 2004. *Inner Mongolia: the dialectics of colonization and ethnicity building* [w:] Rossabi, M. (ed.), *Governing China's multiethnic frontiers*, Univ. of Washington Press, Seattle and London, pp. 84-116. (http://faculty.washington.edu/stevehar/Bulag.pdf)

Chui, K., & Lai, H.L., 2008. *The NCCU Corpus of Spoken Chinese: Mandarin, Hakka, and Southern Min*. Taiwan Journal of Linguistics, 6(2), 119-144.

Chuluunbaatar, O., 2010. *The cultural and ethnic identity of the Oirat peoples* [w:] Lehner, E., Harrer, A., Sint, H. (eds.), *Along the Great Wall: architecture and identity in China and Mongolia*, IVA-ICRA, Vienna, pp. 165-172.

Cieciura, W., 2014. *Muzułmanie chińscy. Historia, religia, tożsamość,* Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.

Ciesielska-Klikowska, J., Marczuk-Karbownik, M. (red.), 2017. *Stany Zjednoczone – Chiny. W stronę dwubiegunowości?*, WUŁ, Łódź.

Cuong, N.X., Hoa, N.T.P., 2018. *Achievements and Problems in Vietnam: China Relations from 1991 to the Present*. China Report, 54(3), 306-324.

Connolly, D., 2017. *The Rise of the Chinese Navy: A Tirpitzian Perspective of Sea Power and International Relations*. Pacific Focus, 32(2), 182-207.

Dargas-Draganik, M., 2018. *Chiński konstytucjonalizm–najnowsze zmiany w Konstytucji Chińskiej Republiki Ludowej*. Gdańskie Studia Azji Wschodniej, 14, 53-69.

Diamond, L., 2012. *China and East Asian democracy: the coming wave*. Journal of Democracy, 23(1), 5-13.

Dynel, M., & Poppi, F.I.M., 2020. *Caveat emptor: boycott through digital humour on the wave of the 2019 Hong Kong protests*. Information, Communication & Society, 1-19.

Engstrom, J., 2018. *Systems Confrontation and System Destruction Warfare: How the Chinese People's Liberation Army Seeks to Wage Modern Warfare*. RAND Corp., Santa Monica.

Fiedler, K., 2010. *China's "Christianity Fever" Revisited: Towards a Community-Oriented Reading of Christian Conversions in China*. Journal of Current Chinese Affairs, 39(4), 71-109.

Gao, X., 2012. *'Cantonese is not a dialect': Chinese netizens' defence of Cantonese as a regional lingua franca*. Journal of Multilingual and Multicultural Development, 33(5), 449-464.

Garafola, C.L., Heath, T.R., 2017. *The Chinese Air Force's First Steps Toward Becoming an Expeditionary Air Force*. RAND Corp., Santa Monica.

Glen, S., 2015. *Sources of Conflict in the Xinjiang Uyghur Autonomous Region: History, Power, and Uyghur Identity Flux?*. Griffith Asia Quarterly, 3(1).

Groves, J. M., 2010. *Language or dialect, topolect or regiolect? A comparative study of language attitudes towards the status of Cantonese in Hong Kong*. Journal of Multilingual and Multicultural Development, 31(6), 531-551.

Heberer, T., 2008. *Ethnic entrepreneurs as carriers of ethnic identity: a case study among the Liangshan Yi (Nuosu) in China*. Asian Ethnicity, 9(2), 97-119.

Haliżak, E., 2014. *Region Azji i Pacyfiku w 2014 roku pod znakiem wyłaniającego się bipolarnego układu USA-Chiny*. Rocznik Strategiczny, 20, 283-297.

Harrell, S., 1990. *Ethnicity, local interests, and the state: Yi communities in southwest China*. Comparative Studies in Society and History, 32(3), 515-548.

Hasmath, R., 2019. *What explains the rise of majority–minority tensions and conflict in Xinjiang?*. Central Asian Survey, 38(1), 46-60.

Heath, T.R., Thompson, W.R., 2018. *Avoiding US-China competition is futile: Why the best option is to manage strategic rivalry*. Asia Policy, 25(2), 91-119.

Jakóbowski, J., 2017. *Dryf chińskich reform. Polityka gospodarcza pierwszej kadencji Xi Jinpinga*. Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, Warszawa.

Ji, F., 2004. *Linguistic engineering: Language and politics in Mao's China*. University of Hawaii Press, Honolulu.

Jureńczyk, Ł., 2018. *Broń nuklearna w strategii i polityce bezpieczeństwa Chińskiej Republiki Ludowej*. Roczniki Humanistyczne, 66(9), 55-86.

Kang, J.W., 2008. *The dual national identity of the Korean minority in China: The politics of nation and race and the imagination of ethnicity*. Studies in Ethnicity and Nationalism, *8*(1), 101-119.

Kaup, K.P., 2000. *Creating the Zhuang: ethnic politics in China*. Lynne Rienner Publishers, Boulder.

Kokaisl, P., 2012. *Kyrghyz Minorities in China*. Inner Asia, *14*(2), 383-402.

Kołodziej, M., 2016. *Islam we współczesnych Chinach*. Przegląd Geopolityczny, 16, 43-58.

Kubiak, K., 2008. *Tragedia Tybetu a strategia rozwojowa Chin*. Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego, 3, 93-103.

Lan, L.W., 2014. *Idee chrześcijańskie w Chinach*. Studia Gdańskie, 34, 51-57.

Legiędź, T., 2019. *Instytucje i drogi rozwoju. Chiny, Wietnam, Korea Południowa i Tajwan*. Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.

Łoś, R., 2017. *Soft Power Chin*. Studia Polityczne, 45(1), 37-57.

Łukaszuk, L., 2011. *Współpraca i rywalizacja na morzach azjatyckich a bezpieczeństwo żeglugi*. Stosunki Międzynarodowe, 44(3-4), 73-91.

Mastro, O.S, 2019. *China's Military Modernization Program-Trends and Implications*, American Enterpise Institute, Washington.

Masud, M.K., 1990. *The obligation to migrate: the doctrine of hijra in Islamic law*. [w:] Eickelman, D.F., Piscatori, J. (eds.), *Muslim travellers: pilgrimage, migration, and the religious imagination*, Univ. of California Press, Berkeley, pp. 29-49.

Mikheev, V.V., Lukonin, S.A., 2019. *China–USA: Multiple Vector of Trade War*. Mirovaia ekonomika i mezhdunarodnye otnosheniia, 63(5), 57-66.

Military Balance. The Annual Assessment of Global Military Capabilities and Defence Economics, 2019. The International Institute for Strategic Studies, London.

Min, P.G., 1992. *A comparison of the Korean minorities in China and Japan*. International Migration Review, *26*(1), 4-21.

Misra, A., 2003. *A nation in exile: Tibetan diaspora and the dynamics of long distance nationalism*. Asian Ethnicity, *4*(2), 189-206.

Modebadze, V., 2020. *US-China rivalry for global hegemony*. Journal of Liberty and International Affairs, 6(2), 167-173.

Mullaney, T., 2011. *Coming to terms with the nation: Ethnic classification in modern China*. Univ of California Press, Berkeley.

Niedziela, S., 2017. *Geneza i anatomia konfliktów wewnętrznych w Birmie*. Przegląd Geopolityczny, 20, 95-116.

Okraska, T., 2017. *Spór terytorialny o Archipelag Spratly na Morzu Południowochińskim—wybrane aspekty*. Studia Politicae Universitatis Silesiensis, 18, 221-246.

Olechowski, A., 2018. *Miękka siła Chin*. Nowa Polityka Wschodnia, *17*(2), 99-116.

Parham, S., 2014. *'Rightful'versus 'real'homelands: changing concepts of Kyrgyz boundaries and belonging on the China-Kyrgyzstan frontier*. Asian Ethnicity, 15(3), 265-285.

Pei, M., 2012. *China and East Asian Democracy: Is CCP Rule Fragile or Resilient?*. Journal of Democracy, 23(1), 27-41.

Pietrewicz, O., 2016. *Korea Północna w dyskursie akademicko-eksperckim w Chinach*. Stosunki Międzynarodowe, *52*(1), 303-321.

Pietrewicz, O., 2018. *Jak przejąc stery na Półwyspie Koreańskim*. Polski Przegląd Dyplomatyczny, 74(3), 128-136.

Plebaniak, P. (red.), 2020. *Sztuka wojny. Filozofia i praktyka oddziaływania na bieg zdarzeń*. Polskie Towarzystwo Geopolityczne, Kraków.

Roszko, E. 2015. *Terytorializując morze. O performatywności władzy i roli kartografii w rejonie Morza Południowochińskiego*. Lud, (99), 65-89.

Saskowski, M., 2018. *BRICS jako forum współpracy i rywalizacji Chin oraz Rosji*. Krakowskie Studia Międzynarodowe, 15(1), 99-116.

Saunders, P.C., 2005. *Long-term trends in China-Taiwan relations: implications for US Taiwan policy*. Asian Survey, 45(6), 970-991.

Saxer, M., 2020. *Presence without Encounters: Pending Futures and the Chinese Non (Engagement) in the Tajik Pamirs*. Problems of Post-Communism, *67*(3), 217-227.

Shanatibieke, M., 2016. *China Kazakhs' Emigration to Kazakhstan from a Modernity Perspective* [w:] *Crossroads Asia Working Paper Series*, 33. Univ. Bonn. Bonn.

Skrzyp, J., 2017. *Chiny i Stany Zjednoczone Ameryki w ujęciu geopolitycznym*. Przegląd Geopolityczny, 23, 9-23.

Singh, B., 2011. *Sino-Tajik Border: Settlement or Entrapment?* (http://www.ipcs.org/comm_select.php?articleNo=3319)

Stach, Ł., 2020. *Rozbudowa sił podwodnych krajów basenu Morza Południowochińskiego*, Przegląd Geopolityczny, 33, s. 115-139.

Stach, Ł., Sacharczuk, P., 2017. *Morze Południowochińskie jako miejsce rywalizacji geopolitycznej i wyścigu zbrojeń morskich w Azji południowo-wschodniej*. Przegląd Geopolityczny, 20, 138-161.

Stemplowski, R., 2019. *Czy wojna między Chinami i USA jest nieunikniona?*. Polski Przegląd Dyplomatyczny, 76(1), 150-162.

Swanson, L. A., 1989. *The Twelve "Nations" of China*. Journal of International Consumer Marketing, 2(1), 83-105.

Śliwa, Z., 2010. *Bezpieczeństwo regionu Azji Południowo-Wschodniej a roszczenia terytorialne wobec wysp Morza Południowochińskiego*. Zeszyty Naukowe Akademii Marynarki Wojennej, 51, 105-120.

Świętek, E., 2017. *Wojna czy pokój? Analiza stosunków chińsko-tajwańskich w kontekście w problemu jedności Chin* [w:] Sapeńko, R., Pochyły, P. (red.), *Wojna/Pokój, humanistyka wobec wyzwań współczesności*, Morpho, Zielona Góra, s. 297-325.

Topgyal, T., 2011. *Insecurity dilemma and the Tibetan uprising in 2008*. Journal of Contemporary China, 20(69), 183-203.

Turner, S., Bonnin, C., Michaud, J., 2015. *Frontier livelihoods: Hmong in the Sino-Vietnamese borderlands*. University of Washington Press, Seattle.

Wang, M.C., Lou, T., 2019. *Military Spending and the Sino-US Arms Race: An Analysis Using Bootstrap ARDL*. Asian Economic and Financial Review, 9(10), 1124-1135.

Wang, Z., 2007. *Public support for democracy in China*. Journal of Contemporary China, *16*(53), 561-579.

Wangrat, M., 2008. *Spór Chin i Japonii o Archipelag Senkaku*. Forum Politologiczne, 8, s. 203-220.

Waters, T., 1990. *Adaptation and migration among the Mien people of Southeast Asia.* Ethnic Groups, 8(2), 127-141.

Wiśniewski, R., 2017. *Międzynarodowe środowisko bezpieczeństwa Azji Wschodniej w 2016 roku. Zasadnicze determinanty i kierunki ewolucji.* Przegląd Strategiczny, 7(10), 511-528.

Wójtowicz, T., 2018. *Porównanie kultury strategicznej Stanów Zjednoczonych i Chińskiej Republiki Ludowej.* Polityka i Społeczeństwo, 16(1), 103-116.

Wuthnow, J., Saunders, P.C., 2017. *Chinese military reform in the age of Xi Jinping: Drivers, challenges, and Implications*. National Defense University Press, Washington.

Zamęcki, Ł., 2019. *Hongkong AD 2019. Przyczyny i kierunki rozwoju protestów w Specjalnym Regionie Administracyjnym ChRL.* Sprawy Miedzynarodowe, 72(3), 133-150.

Zbytek, D.S., 2017. *Świat w obliczu narastającego konfliktu na Morzu Południowo-chińskim.* Ante Portas–Studia nad Bezpieczeństwem, 1, 269-275.

Zhao, C., 2017. *Assimilationist Ideology and Minority Language Rights: The Case of Manchu Language Endangerment and Revitalization.* World Journal of Educational Research, 4(1), 46-61.

Zhao, S., 2019. *Engagement on the Defensive: From the Mismatched Grand Bargain to the Emerging US–China Rivalry*. Journal of Contemporary China, 28(118), 501-518.

Zuziak, M., 2018. *Konflikt na Morzu Południowochińskim Zarys historyczny, omówienie problemów natury politycznej i prawnej ze szczególnym uwzględnieniem elementów polityki zagranicznej Chin.* Nowa Polityka Wschodnia, 18(3), 131-153.

Growth of the PRC's armed forces in geostrategic terms

For several years, China has been the country with the greatest economic potential, measured by GDP. However, the development of the military strength does not go as fast as changes in financial and economic indicators, because it depends on time-consuming technological and industrial processes underlying the development of weapons and implementation procedures. This article analyzes the processes of modernization and expansion of the Chinese army. The main research question of the study is whether the Chinese army is able to face the US army and its allies in the event of a fight for hegemony, for which China is predestined by its economic position. From the point of view of geostrategy, it is important not only the quantitative and qualitative assessment of the Chinese army's capabilities, but also its deployment. The study is designed to supplement the knowledge in this area by presenting detailed data also in graphic form.

Key words: China, hegemony, geostrategy, Chinese People's Liberation Army.